

Pla Estratègic de Turisme de Barcelona 2020
Fase de diagnosi.
Document de relatoria

L'efecte dels creuers a la destinació de Barcelona

Daniel Imbert-Bouchard & Ramon Serrat, relators

1 Anàlisi de la situació

A ningú se li escapa que el món dels creuers és una activitat de primera magnitud econòmica que ha experimentat un fort creixement en les darreres dècades a nivell mundial. Lluny de rebaixar expectatives, diferents informes i estudis reafirmen que parlem d'una tendència a l'alça on predominaran una major oferta de vaixells, amb molta més capacitat i on noves destinacions emergiran en el panorama global tot fent augmentar el nombre total de passatgers disposats a embarcar-se en aquesta modalitat turística.

Barcelona és una destinació de primera línia per aquest sector gràcies, entre altres factors, al seu èxit turístic, a la seva situació geogràfica, a la seva actual oferta hotelera i a l'accessibilitat i proximitat a diferents sistemes de transports. La capital catalana ha esdevingut el port líder de creuers d'Europa i del Mediterrani registrant xifres rècord amb més de 2,5 milions de moviments de creueristes i més de 800 vaixells d'aquestes característiques el passat 2015. A més, el fet de que Barcelona actuï com a port base suposa que s'hi desenvolupin les operacions pròpies d'inici i final dels itineraris, requerint unes infraestructures i serveis afegits que repercuteixen alhora en la dinamització d'altres sectors econòmics secundaris.

El vincle entre els creuers i Barcelona s'inicia en l'època de celebració dels Jocs Olímpics de manera paral·lela al propi despertar turístic de la ciutat. Després d'un ritme incipient però constant, les xifres globals han anat progressivament a l'alça any rere any. Especialment a partir

del 2001 quan es produeix un salt significatiu en l'arribada de creuers a la ciutat. L'aposta clara de les principals companyies navilieres per Barcelona i la voluntat de les institucions per impulsar el desenvolupament d'aquesta activitat, van ser cabdals per comprendre el fenomen tal i com ho fem avui dia.

Aquest creixement ha comportat la millora de diferents espais del Port de Barcelona i la dotació d'inversions clau que han permès posicionar la ciutat i el mateix port com un centre neuràlgic del sector. Unes transformacions que, apart de modificar notablement la fesomia del front marítim, han condicionat també la manera d'entendre i vehicular el turisme a la ciutat.

Per tot plegat, l'encaix dels creuers a Barcelona representa quelcom més que una activitat turística com una altra. Per una banda, es fa evident ressaltar la transcendència econòmica que suposa per a la ciutat i el seu efecte multiplicador per a altres sectors directes i indirectes, obrint la porta a noves inversions i generant nous llocs de treball siguin o no relacionats amb el món dels creuers. També té una repercussió positiva sobre el transport i totes les seves branques associades com ara el gremi del taxi, els autobusos col·lectius o els autocars que són necessaris per efectuar els trasllats entre l'aeroport, hotels i realitzar les excursions programades. Un potencial econòmic que convé valorar en la seva justa mesura i reflexionar sobre quina manera la ciutat se'n podria beneficiar.

Cal però també tenir en compte altres connotacions derivades d'aquest fenomen que mereixen centrar el focus d'atenció. L'aparició d'incidències i desequilibris de caràcter territorial que sorgeixen de la presència massiva de turistes en certs punts turístics repercuteix de forma negativa en la congestió i saturació de l'espai. Cal destacar que, tot i que s'identifiquen diferents tipus de creueristes que es desplacen per la ciutat –en funció si inicien o finalitzen el seu recorregut–, una àmplia majoria són considerats de trànsit o d'escala i la visiten un promig de poc més de 4 hores. Aquest temps força limitat d'estada comporta un consum ràpid de l'experiència i sovint massa predefinida que té múltiples afectacions que van més enllà de les anteriorment esmentades i que tenen un abast transversal: en el camp del transport i la mobilitat interna, la seguretat, la relació que s'estableix envers el resident i l'espai social, el consum que en fa de les empreses i serveis de la ciutat, entre altres aspectes.

Paral·lelament hi ha altres efectes sobre la taula que darrerament han generat debat en l'opinió pública. Malgrat els avenços tecnològics i l'ús d'energies alternatives per part de les grans navilieres, hi ha molta sensibilitat entorn la repercussió ambiental produïda pels mateixos vaixells que cal abordar.

És per això que cal obrir el debat des dels màxims punts de vista possibles. Una oportunitat per Barcelona d'aquesta magnitud s'ha de poder aprofitar i rendibilitzar, però alhora cal també saber repensar-ne i contraposar-ne els prejudicis que puguin sorgir. Minimitzar els riscos i els impactes forma part de la voluntat i idea conjunta de tots els actors implicats, siguin de l'administració pública però també en el pensament de les empreses vinculades. Perseguint i vetllant per un turisme de creuers que encaixi en el model de ciutat, respectuós i que ajudi a fer de Barcelona una destinació sostenible per a tothom.

2 Sessió de treball

El sector del creuers és doncs d'una gran complexitat. Diferents actors i agents presents a la ciutat aporten visions i realitats contradictòries les quals convé recollir de manera acurada i detallada. En aquest sentit, la coordinació de més d'una taula de treball ha estat fonamental per evitar confrontar posicions radicalment oposades que no permetin obtenir unes conclusions prou satisfactòries per a la consecució d'aquesta fase del Pla Estratègic de Turisme 2016 -2020.

És per això que per aquesta relatoria, s'han estructurat **dues** taules de treball amb l'objectiu de recollir la màxima representativitat d'opinions i visions que ofereixin una radiografia el més oberta i completa possible, que alhora persegueixi un mateix objectiu comú:

Reflexionar al voltant de com s'ha d'articular l'encaix actual de l'activitat de creuers en el model turístic i de ciutat de Barcelona per als propers anys

Les dues sessions de treball, celebrades de manera complementària en dates diferents, han aglutinat un nombre significatiu de representants d'institucions i d'empreses relacionades amb el món dels creuers per una banda, i de representants de plataformes i moviments associats a la societat civil i experts del món acadèmic per una altra.

Més enllà dels membres de l'Oficina del Pla Estratègic de l'Ajuntament de Barcelona, l'empresa Momentum^{co} i els relators, les sessions, que van tenir una duració de 3 hores cadascuna, van reunir els principals sectors implicats en el tema. A les actes de les sessions es pot consultar la relació d'assistents a cadascuna d'elles.

Per tal d'articular millor les aportacions, s'estructuren uns plantejaments inicials que es donen a conèixer als assistents a mode de guió i serveixen per a fomentar la participació i el debat.

Tot seguit es detalla la distribució dels temes a abordar en funció de diferents àrees d'anàlisi: Postura global de la situació plantejada, així com incidències i impactes de caràcter econòmic, d'espai social i territori i referents al medi ambient.

BLOCS DE TREBALL	ASPECTES A TRACTAR
GENERAL	Reptes i oportunitats per afrontar el sector de creuers en els propers anys davant un escenari en el qual es preveu que augmenti el nombre de visitants d'aquestes característiques.
ECONÒMIC	Com aprofitar i optimitzar l'impacte d'aquesta indústria en el benefici de la ciutat i la ciutadania. Mecanismes d'acció i propostes estratègiques de caràcter econòmic. Infraestructures i ampliació de terminals. Inversions i beneficis.
SOCIAL TERRITORI	Gestió de l'espai urbà. Fluxos i dinàmiques. Propostes i opcions envers a la sobrefreqüentació d'àrees saturades en períodes determinats. Gestió i encaix de les excursions i visites a atractius i zones alternatives més enllà de la pròpia ciutat. Estacionalització del fenomen. Veu de la ciutadania i relació amb els barris i districtes de la ciutat. Associacions veïnals i comercials. Gestió de la mobilitat. Sistemes de transport i mitjans implicats. Optimitzar els processos de previsions i planificacions a priori. Prevenció i seguretat.
AMBIENTAL	Encaix ambiental i polítiques de sostenibilitat del sector. Idees i propostes en relació a l'impacte sobre el medi ambient i el paisatge urbà de Barcelona.

Fruit d'aquestes reunions de treball, es constaten diverses idees clau que s'extreuen de les aportacions realitzades pels participants. Es recullen les següents:

- Els creuers és un sector ja consolidat a la ciutat de Barcelona i amb perspectives de creixement per als propers anys, tal i com ho demostren les xifres globals a l'alça i les inversions que s'estan duent a terme.
- Falta conscienciació i percepció per part de la ciutadania de les externalitats, tant positives com negatives, que genera aquesta indústria per a Barcelona. Constatant una escassa comunicació i difusió que es realitza del fenomen dels creuers cap a la societat.
- Poc rigor i fiabilitat en les dades dels estudis realitzats sobre el sector de creuers, ja siguin de l'àmbit econòmic o ambiental, que poden portar a una interpretació esbiaixada de la realitat d'aquesta activitat.
- Preocupació creixent sobre l'impacte dels creuers en el medi ambient, ja sigui des del punt de vista d'emissió de gasos contaminants, de consum energètic, com de tractament dels residus que se'n generen.
- Irrupció dels problemes associats a la coexistència de l'activitat amb l'ús compartit de espai públic urbà. Principalment pel que fa a aspectes de mobilitat i ocupació puntual intensiva de l'espai que caracteritzen la tipologia principal de visita dels creueristes a la ciutat.
- Manca de diàleg entre els diferents agents de la ciutat que dificulten l'entesa i la convergència en determinades qüestions rellevants associades a l'activitat dels creuers.
- Poc pes de l'Ajuntament per intervenir en la gestió del Port de Barcelona que permeti una regulació de l'activitat de creuers més coordinada amb la resta de polítiques turístiques municipals.

3 Conclusions

1. **Els creuers és un sector ja consolidat a la ciutat de Barcelona i amb perspectives de creixement per als propers anys, tal i com ho demostren les xifres globals a l'alça i les inversions que s'estan duent a terme.**

És un fet evident l'augment de les xifres generals vinculades al món dels creuers a nivell mundial i que també s'extrapolen a Barcelona. Ja sigui pel nombre d'arribades de vaixells com pel volum de passatgers, la tendència en els propers anys és que vagi creixent gràcies en part a la construcció de bucs més grans i alhora més atractius que captaran encara més creueristes. Així ho indiquen les expectatives de les principals empreses del sector que auguren un panorama mundial lluny d'afeblir-se. Pel que fa a les inversions, les principals companyies aposten pel potencial com a port base que ofereix Barcelona, així com les mateixes autoritats portuàries que destinen recursos per millorar i preparar noves instal·lacions per als propers anys. A més, el recorregut de Barcelona en el camp dels creuers fa que ja reuneixi unes condicions prèvies força estables i consolidades.

2. **Falta conscienciació i percepció per part de la ciutadania de les externalitats, tant positives com negatives, que genera aquesta indústria per a Barcelona. Constatant una escassa comunicació i difusió que es realitza del fenomen dels creuers cap a la societat.**

Una altra de les conclusions extretes de les sessions de treball és l'escàs coneixement de la ciutadania sobre aquesta activitat. De fet, part dels assistents destaquen l'escassa informació que reben els ciutadans sobre els beneficis socials i sobretot econòmics generats per l'activitat. Altres, en canvi, constaten el mateix, però en aquest cas sobre els prejudicis i amenaces derivades de la presència d'aquests vaixells a la ciutat. Aquesta percepció s'ha aguditzat en el període entre el 2014 i 2016 degut a informacions i notícies aparegudes als mitjans de comunicació que han contribuït a crear un estat d'opinió negatiu envers aquesta activitat.

3. **Poc rigor i fiabilitat en les dades dels estudis realitzats sobre el sector de creuers, ja siguin de l'àmbit econòmic o ambiental, que poden portar a una interpretació esbiaixada de la realitat d'aquesta activitat.**

Lligada a la conclusió anterior, no hi ha una unanimitat per validar la confiança que generen la multitud i varietat d'estudis sobre els efectes derivats dels creuers. La poca claredat sobre la procedència i intenció dels informes publicats, genera recels entre les parts i no facilita un diàleg constructiu. Si bé és cert que en els darrers temps hi ha certa tendència en recollir i estructurar indicadors referents als creuers a Barcelona, no hi ha la percepció de que puguin ser degudament analitzats per a finalitats de cercar millores i plantejar solucions en base el que aquests exposen.

4. **Preocupació creixent sobre l'impacte dels creuers en el medi ambient, ja sigui des del punt de vista d'emissió de gasos contaminants, de consum energètic, com de tractament dels residus que se'n generen.**

Una altra de les qüestions amb més presència als debats és la conciliació dels creuers amb la ciutat des del punt de vista ambiental. No hi ha estudis d'impacte consensuats i cap dels informes emesos en aquesta línia són considerats com a representatius per a cap de les parts. Només hi ha acord en avançar en la reducció dels esmentats impactes amb solucions que passen per l'ús d'energies alternatives o l'aplicació de polítiques més restrictives. No obstant, d'igual manera que el punt anterior, hi ha cert desconeixement sobre l'origen i finalitat dels diferents estudis realitzats fins al moment.

5. Irrupció dels problemes associats a la coexistència de l'activitat amb l'ús compartit de l'espai públic urbà. Principalment pel que fa a aspectes de mobilitat i ocupació puntual intensiva de l'espai que caracteritzen la tipologia principal de visita dels creueristes a la ciutat.

L'arribada de creueristes a Barcelona ha comportat certes situacions de conflicte en l'ús de l'espai públic. Els desplaçaments basats principalment en l'ús d'autocars i la visita en grups genera problemes associats a la mobilitat i la congestió de certes zones i punts d'interès turístic. Les sessions de treball han deixat palès el debat constant sobre la dificultat de gestionar convenientment l'activitat turística des del punt de vista territorial, posant sobre la taula diferents qüestions rellevants. Moltes d'aquestes van més enllà del propi fenomen dels creuers; com ara el paper dels guies, la congestió de certs recursos i atractius en contraposició dels més desconeguts, la descentralització del turisme més enllà de la ciutat o el rol que juga la promoció turística d'avui en dia a través de les xarxes socials.

6. Manca de diàleg entre els diferents agents de la ciutat que dificulten l'entesa i la convergència en determinades qüestions rellevants associades a l'activitat dels creuers.

La trobada ha constatat un escàs coneixement entre els nombrosos interlocutors vinculats professionalment o interessats en la temàtica dels creuers, i la seva afectació en la realitat social i ambiental de la ciutat, alhora que ha mostrat el benefici del diàleg constructiu per trobar solucions a les problemàtiques generades. El mateix fet d'estructurar dues taules de treball i no pas una, evidencia la diversitat i complexitat d'un sector que aglutina diferents realitats i visions amb interessos contraposats.

7. Poc pes de l'Ajuntament per intervenir en la gestió del Port de Barcelona que permeti una regulació de l'activitat de creuers més coordinada amb la resta de polítiques turístiques municipals.

L'autonomia del Port de Barcelona i la seva vinculació a la xarxa de ports de l'estat, dificulta la capacitat de les autoritats municipals per coordinar les seves polítiques estratègiques en l'àmbit turístic i la presa de decisions pròpies i ajustades als seus objectius. De fet, es posa de manifest que la importància de la ciutat de Barcelona com a destinació turística de primer ordre, tinguin limitacions ens aquest àmbit. Podent exercir l'Ajuntament a través de la negociació, intentar canviar i millorar aquesta situació.

Daniel Imbert-Bouchard & Ramon Serrat, relators